

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (ISHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 29.07.2023
Published /Yayınlanma 30.09.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(99), 2464-2470

10.5281/zenodo.8408724
Araştırma Makalesi
ISSN: 2459-1149

Dr. Gizem Tanatar

<https://orcid.org/0000-0003-2030-7061>

Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü, Eskişehir/ TÜRKİYE

Manuel Ponce'nin Piyano Müziğinde Yerel Meksika Ezgilerinin İzleri

The Traces of Local Melodies in Manuel Ponce's Piano Music

ÖZET

Bir sanat eseri, yaratıldığı dönemin etkilerini yansıtmasının yanı sıra tarihsel olarak bulunduğu dönemi de doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Esere doğru bir bakış açısıyla yaklaşmak için öncelikle zamanın ve dönemin şartlarına dair fikir sahibi olmak daha doğru olacaktır. Birçok eski uygarlığa ev sahipliği yapmış Meksika, 1519 yılındaki İspanyol işgaliyle 300 yıl boyunca koloni devleti olmuştur. Bu süreçte ülkenin zengin kültürel mirası, yerel topluluklar sayesinde yaşatılmış ve 1800'lerin başlarındaki bağımsızlık hareketi, geleneksel sanatları canlandırmıştır. 1910 yılında Meksika Devrimi ile başlayan milliyetçilik hareketi de sanatın birçok alanına yansımıştır. Milli kimliğin vurgulandığı eserler ilk olarak resim daha sonra da müzik sanatında görülmüştür. Yerel melodilerin klasik müzik eserlerinde kullanımı tarih boyunca birçok ulusun sanatında görülmektedir. Meksika örneğinde bu durum devrimin etkisiyle oldukça fazla sayıda esere yansımıştır.

Meksika'da milliyetçilik kavramının müzik alanındaki en önemli temsilcilerinden biri besteci Manuel Maria Ponce'dir. Ponce, yerel halk müziklerini titizlikle araştırmış ve bu zengin mirası eserlerinde sıkça kullanmıştır. Orkestra, oda müziği ve solo çalgılar için çok sayıda eseri olan bestecinin özellikle gitar ve piyano repertuarına katkısı oldukça fazladır. Besteciliğinin yanı sıra önemli bir müzikolog ve öğretmen olan Ponce, Meksika'nın farklı bölgelerindeki yerel toplulukları gezerek, halk şarkılarını toplamış ve kataloglamıştır. Klasik müziğin armonik normlarını yerel Meksika ezgileriyle harmanlayarak yarattığı özgün stiliyle Ponce, antik dönemi çağrıştıran pentatonik ezgiler, atonalite ve dengesiz ritimleri de eserlerinde sıklıkla kullanmıştır. Bu çalışmada Ponce'nin eserlerinin piyano repertuarında yeterli ilgiyi göremedikleri sonucundan hareketle özellikle yerel müziğin etkilerinin belirgin olarak yansıdığı piyano eserlerinden; "Mazurkas" "Balada Mexicana", "Quatre Pieces pour Piano" notaları incelenmiş ve örneklerle sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Manuel Ponce, Meksika, Milliyetçilik, Piyano.

ABSTRACT

In addition to reflecting the effects of the period in which it was created, a work of art has the power to directly affect the period in which it is located historically. To approach the work from the right point of view, it would be more correct to have an idea of the conditions of the time and period first. Mexico, which has hosted many ancient civilizations, has been a colonial state for 300 years since the Spanish invasion in 1519. In this process, the country's rich cultural heritage was kept alive thanks to local communities, and the independence movement of the early 1800s revived traditional arts. The nationalism movement that started with the Mexican Revolution in 1910 has also been reflected in many areas of art. The works in which national identity is emphasized were first seen in painting and then in music art. The use of local melodies in classical music works has been observed in the art of many nations throughout history. In the case of Mexico, this situation was reflected in a large number of works under the influence of the revolution.

One of the most important representatives of the concept of nationalism in Mexico in the field of music is the composer Manuel Maria Ponce. Ponce has meticulously researched local folk music and has often used this rich heritage in his works. The composer, who has a large number of works for orchestra, chamber music and solo instruments, has contributed a lot, especially to the guitar and piano repertoire. In addition to his composing, Ponce was an important musicologist and teacher, and he traveled to local communities in different parts of Mexico, collecting and cataloging folk songs. With his original style created by blending the harmonic norms of classical music with local Mexican melodies, Ponce has often used pentatonic melodies, atonality and unstable rhythms evoking antiquity in his works. This study, based on the conclusion that Ponce's works did not receive sufficient attention in the piano repertoire, especially from piano works in which the influences of local music are clearly reflected; "Mazurkas", "Balada Mexicana", "Quatre Pieces pour Piano", notes were examined and presented with examples.

Keywords: Manuel Ponce, Mexico, Nationalism, Piano.

1. GİRİŞ

Meksika müziği, Meksika'nın tarihi ve kültüründen kaynaklanan çeşitlilikten ve karışımından etkilenerek gelişmiştir. Tarih boyunca farklı dilleri ve kültürleri olan birçok insan ve topluluk Meksika'da yaşamıştır. İspanyol fethinden sonra İspanyolların eklenmesiyle birlikte bu karışım daha da artmış, böylece Meksika müziğinde benzersiz ve çeşitli eserlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Müzikal milliyetçilik adına çok önemli bir mihenk taşı olan, besteci Manuel Ponce çoğunlukla gitar için yazdığı eserlerle tanınsa da bestecinin yüzden fazla piyano eseri bulunmaktadır. Bu çalışmanın ilk bölümünde Meksika'nın tarihsel süreci ve kültürel gelişiminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde besteci Manuel Ponce'nin yaşamı konu alınmış ve son bölümde ise halk müziği unsurlarıyla harmanladığı seçili piyano eserleri örneklerle incelenmiştir.

2. MEKSİKA'NIN TARİHSEL SÜRECİNDE KÜLTÜR VE MÜZİK

İspanyol İmparatorluğu'nun Meksika'yı fethetmesiyle birlikte (1521), Meksika'nın sosyal ve kültürel yapısı büyük ölçüde değişmiştir. Koloni dönemi boyunca İspanyollar, yerli halkın üzerinde baskı kurmuş ve zorla Hristiyanlaştırma politikaları uygulamışlardır. Ekonomik çıkarlarını güvence altına alan ve yerli halkları, topraklarını, kaynaklarını ve çalışma gücünü sömüren İspanyollar, halkı sınıf ve ırklara bölerek yönetmişlerdir. Zaman içinde bu durum halk arasında küçük çaplı isyanlara sebep olsa da güçlü İspanyol İmparatorluğuna galip gelememiş ve Meksika'nın neredeyse tamamı fethedilmiştir. 1808 yılında Fransa'nın İspanyol İmparatorluğu'nu işgali ile başlayan siyasi belirsizlik Meksika'da bağımsızlık fikirlerini güçlendirmiştir. 1810 yılında melez bir rahip olan Miguel Hidalgo y Costilla'nın önderliğinde başlayan isyan, 1821 yılına kadar sürecek olan bağımsızlık savaşının ve devrimin ateşleyicisi olmuştur. Bağımsızlığın ardından Meksika, bir dizi iç savaş, siyasi istikrarsızlık ve toprak kayıplarıyla karşı karşıya kalmıştır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında iktidara gelen devlet başkanı Porfirio Diaz'ın diktatör rejimine maruz kalan Meksika, toplumsal eşitsizlik ve siyasi baskılarla tekrar yüz yüze kalmış ve bu durum yirminci yüzyıla kadar ülkede bir dizi devrimci mücadeleye ve siyasi değişimlere sebep olmuştur. 1910 yılında başlayan Meksika Devrimi, toprak dağılımında sınıf eşitliği, işçi hakları, siyasi reformlar, eğitim ve sağlık hizmetlerinde iyileştirmelerle birlikte halka yeni bir umut olmuştur. Bu olumlu değişimlerin bir getirisi olarak Meksika'nın ulusal kimlik oluşturma çabası ve kültürel gelişim için devlet desteği artmıştır. Devlet ulusal müzik, resim ve edebiyatın gelişimine önem vererek bu alanlarda ilerici bir eğitim sağlamış ve desteklemiştir. Ulusal kimliğin oluşturulması sürecinde kültürel unsurlar büyük rol oynamış, devlet yerli halkın gelenekleri, tarihi ve folklorik öğeleri koruma ve tanıtmaya önemli çalışmalar yapmıştır. Kültürel etkinlikler, festivaller ve ulusal sanat galerileri gibi platformlar aracılığıyla sanatçılar eserlerini sergilemiş, ulusal ve uluslararası alanda tanınma fırsatı bulmuşlardır. Bu devlet destekli kültürel politikalar, Meksika'nın ulusal kimliğinin güçlenmesine ve kültürel mirasının korunmasına katkıda bulunmuş, aynı zamanda ulusal müzik, resim ve edebiyatın büyümesi ve gelişmesi için bir zemin oluşturarak Meksika kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini dünya çapında tanıtmıştır (Barnet, 2012, s.2-3; Stevenson, 1971, s.204-208; Yip, 2008, s.2-5).

3. MANUEL MARIA PONCE

6 Aralık 1882'de Meksika'nın Zacatecas eyaletinde müzisyen bir ailede doğan "Manuel Maria Ponce Cuellar", ünlü bir Meksikalı besteci ve piyanisttir. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını on dokuzuncu yüzyılda Meksika'daki siyasi gerilimlerin gölgesinde Aguascalientes şehrinde geçirmiş olan besteci ilk müzik derslerini ablası Josepina'dan almıştır. 1900 yılında Mexico City'ye taşınmış ve ulusal müzik konservatuvarında eğitimine başlamıştır. Eğitimi yetersiz bulan Ponce, birinci yılın sonunda konservatuvardan ayrılmıştır (Paz, 2013, s.3).

1904 yılında İtalya'ya giden besteci, Enrico Bossi ile bestecilik ve orkestra şefliği üzerine çalışmıştır. Bu ilk Avrupa seyahati Ponce'nin bestecilik hayatının çok önemli dönüm noktalarından biridir. 1905 yılında Edwin Fischer'le piyano çalışmak için Almanya'ya giden besteci, Franz Liszt'in öğrencisi Martin Krause ile de çalışma fırsatı yakalamış, 1906 yılında ekonomik sıkıntılar sebebiyle Meksika'ya dönmüştür (Corvera, 2004, s.4).

Aguascalientes şehrinde bir yıldan fazla özel dersler veren ve kendini besteciliğe adanmış Ponce, 1908 yılında Mexico City ulusal konservatuvarına piyano ve müzik tarihi profesörü olarak geri dönmüş ve uzun yıllar hem besteci hem öğretmen olarak kariyerini burada sürdürmüştür. Meksika Devrimi'yle gelen sosyal ve politik karışıklık, devrim yanlısı Ponce'nin 1915 yılında Küba'ya sığınmasına sebep olmuş, bu sürgün 1917 yılına kadar sürmüştür. Küba yıllarında üretmeye devam eden besteci Meksika'ya döndükten sonra 3 Eylül 1917'de Fransız şarkıcı Clementine Maruel ile evlenmiştir. Küba günlerinde başlayan müzik

eleştirmenliği kariyeri Meksika'ya dönüşünde Revista Musica de Mexico dergisinde de devam etmiştir. 1925 yılında bestecilik kariyeri açısından kendini eksik gören Ponce, o dönemde batı kültürü ve sanatının en son trendlerini temsil eden Fransa'nın başkenti Paris'e gitmiştir. 1933 yılına kadar kaldığı Paris'te ünlü besteci ve pedagog *Paul Dukas* (1865-1935) ve dönemin en önemli piyano hocalarından *Nadia Boulanger* (1887-1979) gibi isimlerle çalışma fırsatı bulan Ponce, birçok Fransız entelektüelle yakın ilişkiler kurmuştur (Paz, 2013, s.6-7).

1933 yılında Meksika'ya dönen Ponce, 1946 yılına kadar konservatuvarda, özel müzik okullarında müzik tarihi, kompozisyon, piyano derslerini sürdürürken, çeşitli Meksika dergileri ve gazetelerinde hem uluslararası hem de Meksika müziğiyle ilgili birçok makale ve eleştiri yazmıştır. Yoğun çalışma programı ve sağlığının kötüleşmesine rağmen Ponce, bestecilik kariyerinde de üretken olduğu bu dönemde oda müziği eserleri, ses ve piyano için birçok eserin yanı sıra "*Ferial*" (1940), gitar ve orkestra için yazdığı "*Concierto Del Sur*" (1941), "*Keman Konçertosu*" (1943) gibi büyük eserleri de yine bu yıllar da bestelemiştir (Corvera, 2004, s.18).

Yaşamının son yıllarında oldukça üretken olan ve Meksika'nın müzik yaşamında önemi aldığı ödüllerle taçlandırılan besteci 24 Nisan 1948 yılında altmış altı yaşında üremik zehirlenme sebebiyle hayatını kaybetmiştir (Mandervilla, 2005, s.9).

4. PONCE'NİN SEÇİLİ PİYANO ESERLERİNDE GELENEKSEL MEKSİKA MÜZİĞİ

Bağımsızlıkla gelen milliyetçilik hareketinin etkisiyle, çoğunlukla Avrupa'yı taklit eden tarzda eserler veren Meksikalı bestecilerin yerel malzemeyi kendilerine ilham edinmesi kaçınılmaz olmuştur. Özellikle 1910-1930 yılları arasında yerli kültürün, müziğinin araştırılması ulusal kimliğin yaratılmasında önemli rol oynamıştır. Bağımsızlık dönemi öncesi verdiği eserlerle de ülkesinin popüler melodi ve ritmik öğelerini sıklıkla kullanan Ponce, Meksika müzikal milliyetçilik hareketinin öncülerinden olmuştur.

Meksika'nın köy ve kasabalarında yaptığı araştırmalarla, burada yaşayan yerli halkların şarkılarını toplayan ve kataloglayan Ponce, 1914 yılında "*Canciones Mexicanas*" isimli ilk halk şarkıları düzenlemelerini yayınlamıştır. Buradan hareketle yerel dans ritimlerini kullandığı birçok küçük piyano parçası da bestelemiş, en çok da mazurkayı tercih etmiştir. Mazurkalarında ve ileride bestecilik tarzının bir parçası haline gelen iki şarkı türüne odaklanmıştır; uzun ve duygusal melodileri ve şiirsel metinleri içeren yavaş tempolu "*Cancion del Bajío*" ve kısa ve alaycı metinler içeren hızlı bir şarkı olan "*Cancion del Norte*" (Gaytan, 2014, s.17).

Ponce'nin çok kullandığı bu tezat ikili yapı re minör tonundaki mazurka no.6'da açık şekilde görülmektedir.

Şekil 1. Ponce, Mazurka no.6, ölçü 1-9

Eserin A bölümü "*Tristemente*" (üzgün, kederli) olarak işaretlenmiş, uzun melodilerden oluşmaktadır. Ayrıca bu bölümde besteci kadans yapmaktan kaçınmaktadır.

Şekil 2. Ponce, Mazurka no.6, ölçü 18-33

Eserin B bölümü Vivo (canlı) olarak belirtilmiş, kısa melodilerden oluşmaktadır. A bölümünün aksine bu bölümde net kadanslar görülür.

Ponce'nin 1918 yılında bestelediği “Balada Mexicana” eserinde yerel Meksika ezgileri açık şekilde gözlemlenir. La majör tonundaki eserin melodisi eski bir Meksika şarkısından esinlenilmiştir. Eserde geleneksel “huapango” dansının metrik değişikliklerini içeren (3/4'lük 2/4'lük geçişleri), senkop ve aksanların kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 3. “El Durazno” şarkısı

Şekil 4. Ponce, “Balada Mexicanas” ölçü 1-8.

Eser B bölümünde 4/4'lük ve *Andante* olarak değişir, burada “Cancion del Bajio” benzeyen lirik bir yapı görülür. Ton geçişleriyle devam eden bölüm ikinci bir gelişme bölümüyle 3/4'lük 2/4'lük düzene geri döner ve finalde bas çizgisinde tekrarlanan akorlar, oktav geçişleriyle güçlenen kadans benzeri bir yapıyla sona erer. Özellikle son bölümünde Fortissimo nüansta ve teknik zorlukları kapsayan tarzıyla eser, Ponce'nin Liszt'e olan hayranlığını yansıtmakta aynı zamanda bestecinin Avrupa romantizmiyle Meksika kültürünü sentezleme ustalığının da göstermektedir.

Şekil 5. Ponce, “Balada Mexicanas” ölçü 237-246.

1925 yılında Paris’e Paul Dukas’la çalışmaya giden besteci, neoklasizm, empresyonizm ve politonalite’nin etkisiyle yepyeni tekniklerle deneyler yapmaya yönelmiştir. Bu dönem Ponce’nin eserlerinden Meksika ismini silerek daha soyut bir yapılmaya gittiği bir geçiş dönemi olarak da görülebilir. Eserlerinde Meksika tınıları ve ritimlerini kullanmaya devam etse de daha küçük formlarda eserler vermeye başlamıştır.

1929 yılında yazdığı “*Quatre Pieces Pour Piano*” Ponce’nin yirminci yüzyılda bestelediği neoklasizm örneği eserleri arasında en başarılı olanlardan biridir. Dört bölümden oluşan ve barok süit yapısındaki eser iki elde devam eden bağımsız melodileri, uyumsuz seslerin çözülmeden yansıdığı ve paralel seslerin kullanımıyla modern Ponce’yi yansıtmaktadır.

İlk bölüm olan “*Preludio Scherzoso*” 6/8 ‘lik ölçüde ve “*Allegro*” olarak başlar. Bölümün ayırt edici özelliği sol elin siyah, sağ elin beyaz tuşlarda çalmasıdır. Oldukça dinamik ve tiz oktavlarda başlayan bölüm forte nüanstan yavaş yavaş piano nüansa doğru inerek ilk 26 ölçünün sonunda bas seslere ulaşır.

Şekil 6. Ponce, “*Quatre Pieces Pour Piano*” - “*Preludio Scherzoso*” ölçü 1-3.

27. ölçüde bas seslerde başlayan “*hemiola*” karakteri yerini sağ elde bir İspanyol şarkısı olan “*La Paloma*”nın melodisinin duyulması ve ara ara tekrarlanmasıyla devam eder. Müzikal yoğunluğun aratarak hızlı bir yapıda devam eden bölüm kısa bir kodanın ardından pianissimo nüansta sona erer.

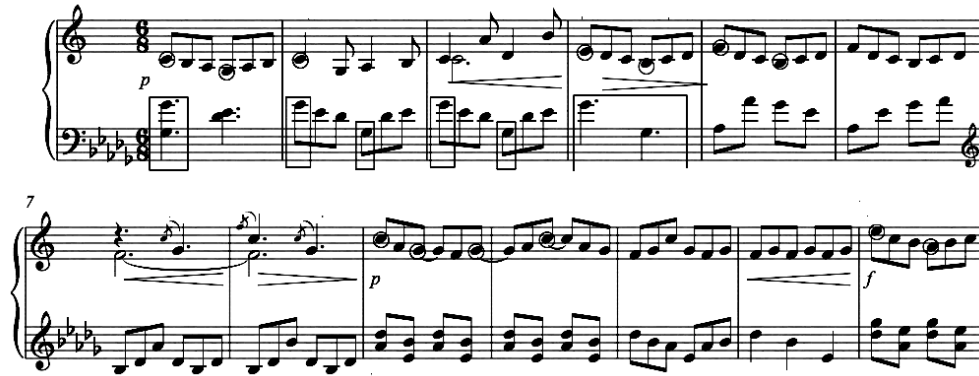

Şekil 7. “*La Paloma*” şarkısının melodisi.

Şekil 8. Ponce, “*Quatre Pieces Pour Piano*”- “*Preludio Scherzoso*” ölçü 27-31.

İkinci bölüm “Arietta” ve üçüncü bölüm olan “Sarabande” daha geleneksel yapıdadır. Dördüncü bölüm “Gigue”de Meksika’nın geleneksel danslarında sıklıkla kullanılan 2’li ve 3’lü zamanın ritmik dönüşümü 6/8 ‘lik ve 2/4 ‘lük zaman algısını bir arada kullanımı görülmektedir.

Şekil 9. Ponce, “*Quatre Pieces Pour Piano*”- “*Gigue*” ölçü 1-13.

Gigue’in ikinci yarısı başta duyulan melodilerin tekrar işlenmesi ile devam ederek ve yer yer melodik ve armonik değişikliklerle süslenerek zenginleştirilmiştir.

Ponce’nin müzikal tarzı zaman içinde değişikliklere uğrayarak gelişmiştir. Neredeyse tüm eserlerinde görülen iki zıt karakter (hızlı ve enerjik- yavaş ve lirik) Meksika tınları ve ritimleriyle birleşerek onu özgün tarzına ulaştırmıştır.

5. SONUÇ

Ponce’nin çalışmaları müzisyen, besteci, müzikolog, orkestra şefi, piyanist ve öğretmen olarak Meksika’nın müzik yaşamında derin ve unutulmaz bir iz bırakmıştır. On dokuzuncu yüzyılda Meksika’da popüler olan romantik salon müziği Ponce’nin özellikle erken dönem eserlerinde etkisini göstermektedir. Bestecinin kompozisyon tekniğini geliştirmesi ve daha büyük formda eserler bestelemesinin yanı sıra ülkesinin yerel ezgilerine yönelmesini sağlayarak milliyetçi dilinin evrilmesine yol açmıştır.

Bestecinin müzikal milliyetçiliğinin gelişimine yaptığı katkıları, yaşadığı dönemde ilgi uyandıran eserlerinden en karakteristik örnekler seçilerek incelenmiştir. Piyanonun olanaklarını ustaca kullandığı, Meksika’nın yerel ezgilerini içeren eserlerinden; “*Mazurka No.6*”, “*Balada Mexicana*” ve “*Quatre Pieces Pour Piano*” örneklerle anlatılmıştır. Gitar repertuarına yaptığı katkılarla adı daha çok bilinen bestecinin piyano eserlerinin de tanıtılması ve piyano repertuarına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Barnet, J. M. C. (2012). *Performing Practice for Roberto Peña's Concierto para Flauta y Orquesta: Discovering Mexico's Contemporary Classical Flute Music* [Unpublished doctoral dissertation]. University of California.
- Corvera, J.B. (2004). *Manuel Maria Ponce A Bio-Bibliography*. Praeger Publishers.
- Gaytan, L. (2014). *An Introduction To The Piano Music Of Manuel Ponce* [Unpublished doctoral dissertation]. Louisiana State University.
- Mandervilla, K.R. (2005). *Manuel Ponce and The Suite in A Minor: Its Historical Significance and an Examination of Existing Editions* [Unpublished doctoral dissertation]. Florida State University.
- Paz, R.R. (2013). *Manuel M. Ponce's Suite D Major for Solo Guitar Performance Edition and Analysis* [Unpublished doctoral dissertation]. Arizona State University.
- Stevenson, R. (1971). *Music in Mexico a Historical Survey*. Apollo Edition.
- Yip, M. (2008). *Stylistic Development in the Piano Works by Manuel Maria Ponce (1882–1948)* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Cincinnati.